

**O‘QUVCHI YOSHLARDA MAQSAD VA MA’NO
QURILISHLARINI SHAKLLANTIRISH: MA’NAVIY-MA’RIFIY
ISHLARNING ROLI**

*Muallif: **Urmonova Zulhumor***

Qo‘qon Universiteti Andijon filiali

Psixologiya masofaviy ta’lim

25_12- guruh talabasi

+998950727240

abdullayevazinnura09@gmail.com

Anotatsiya: *Ushbu maqolada o‘quvchi yoshlarda hayotiy maqsad va ma’no qurilishlarini shakllantirishda ma’naviy-ma’rifiy ishlarning o‘rni tahlil qilingan. Maqsadni aniqlash, o‘z-o‘zini anglash, hayot mazmunini topish hamda ijobiy motivatsiyani shakllantirishning psixologik va pedagogik asoslari yoritiladi. Shuningdek, shaxsni tarbiyalashda ma’naviy qadriyatlar, milliy an’analar va ta’lim tizimidagi ma’naviy-ma’rifiy tadbirlarning ahamiyati yoritilgan.*

Kalit so‘zlar: *maqsad, ma’no qurilishi, o‘quvchi yoshlar, ma’naviy-ma’rifiy ishlar, motivatsiya, qadriyat, tarbiya, shaxs rivoji*

Kirish

Zamonaviy ta’lim jarayonining asosiy maqsadi nafaqat bilim berish, balki o‘quvchi shaxsida hayotiy maqsad va ma’no tuyg‘usini shakllantirishdir. Inson o‘z hayotida “Nima uchun yashayman?”, “Hayotimning mazmuni nimada?” kabi savollarga javob topgan sari, u o‘zini anglaydi, mustaqil qarorlar qabul qila oladi va hayotda ijobiy yo‘nalishga ega bo‘ladi. Aynan shu jihat — maqsad va ma’no qurilishi — shaxsning ichki motivatsiyasini belgilovchi muhim omildir.

Psixologik nuqtai nazardan, inson hayotining mazmunini anglash jarayoni uning ichki ehtiyojlari, qadriyat tizimi va ijtimoiy muhit bilan bevosita bog‘liq. Ayniqsa, o‘quvchi yoshlar davrida bu ehtiyoj yanada kuchayadi, chunki bu bosqichda shaxs o‘z “men”ini izlaydi, kim bo‘lishni va qanday yashashni anglay

boshlaydi. Agar yoshlar bu bosqichda to'g'ri yo'naltirilmasa, maqsadsizlik, hayotdan norozilik va motivatsiya yetishmovchiligi kabi holatlar yuzaga keladi.

Ma'naviy-ma'rifiy ishlar o'quvchi yoshlarda hayot mazmunini anglashda eng samarali vosita hisoblanadi. Ular orqali milliy qadriyatlar, Vatanga muhabbat, insonparvarlik, ezgulik, halollik va mehnatsevarlik kabi fazilatlar singdiriladi. Shu bois maktab va oliy ta'lim tizimlarida ma'naviy-ma'rifiy ishlarni ilmiy asosda tashkil etish zarur.

Bugungi globallashuv jarayonida g'arb madaniyatining salbiy ta'sirlari, internet va ijtimoiy tarmoqlardagi turli yo'nalishlar yoshlarning dunyoqarashiga bevosita ta'sir ko'rsatmoqda. Bunday sharoitda ularga to'g'ri yo'l ko'rsatish, hayotiy maqsadni anglashga undash — pedagoglar, psixologlar va ota-onalarning hamkorlikdagi asosiy vazifasidir.

Asosiy qism

Maqsad va ma'no qurilishi tushunchalari psixologiyada o'ziga xos ilmiy mazmunga ega. Maqsad — bu shaxsning ongli ravishda belgilagan istiqbol yo'nalishidir, ma'no esa — bu yo'lning ichki mazmuni, ya'ni “nega” va “nimaga” savollariga javobdir. Viktor Franklning ekzistensial psixologiya nazariyasiga ko'ra, inson hayotining mazmunini anglamasa, u bo'shliq (ekzistensial vakuum) holatiga tushadi. Bu ayniqsa o'quvchi yoshlar orasida keng tarqalgan muammodir.

O'quvchilarda maqsadni shakllantirish uchun birinchi navbatda ularning ichki motivatsiyasini aniqlash kerak. Motivatsiya – bu harakatga undovchi ichki kuchdir. Ta'lim jarayonida o'quvchilarni bilim olishga, jamiyatga foyda keltirishga, o'z qobiliyatini rivojlantirishga yo'naltirish zarur. Shu jarayonda ma'naviy-ma'rifiy ishlar hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Ma'naviy-ma'rifiy ishlar deganda faqat targ'ibot-tashviqot emas, balki yoshlarning tafakkurini boyituvchi, ularni ijobiy qadriyatlarga undovchi faoliyatlar majmui tushuniladi. Bular qatoriga quyidagilar kiradi:

- ma'naviy suhbatlar va ochiq darslar;
- psixologik treninglar va motivatsion mashg'ulotlar;
- kitobxonlik kechalari, ijodiy uchrashuvlar;

milliy qadriyatlar asosida tashkil etilgan tadbirlar.

Bu ishlar natijasida o'quvchi yoshlarda quyidagi sifatlar shakllanadi:

1. Mas'uliyat va maqsadga yo'naltirilganlik — o'z hayot yo'lini anglash.
2. O'z-o'zini baholash va refleksiya — xatti-harakatlarni tahlil qilish

ko'nikmasi.

3. Hayotdan qoniqish — ijobiy motivatsiya va barqaror psixik holat.
4. Ijtimoiy faoliyat — jamiyatda o'z o'rnini topishga intilish.

Pedagog va psixologlarning o'zaro hamkorligi bu jarayonning samaradorligini oshiradi. Psixolog o'quvchilarning shaxsiy xususiyatlarini aniqlasa, pedagog ma'naviy-ma'rifiy vositalar orqali ularni ijobiy tomonga yo'naltiradi. Ota-onalar esa farzandlarida o'zini anglashi va maqsad qo'yish odatini mustahkamlab borishi lozim.

Shuningdek, yoshlar bilan ishlashda interfaol usullar — “hayot yo'li xaritasi”, “mening orzuimdagi inson”, “kelajakdagi men” kabi mashqlar samarali natija beradi. Bu orqali o'quvchi o'z orzularini konkret maqsadlarga aylantirishni o'rganadi.

Takliflar

1. Ta'lim muassasalarida ma'naviy-ma'rifiy ishlar samaradorligini oshirish uchun maxsus psixologik dasturlar joriy etish.
2. O'quvchilarning shaxsiy rivojlanish xaritalarini tuzish va yillik monitoringini olib borish.
3. Ota-onalar uchun “Farzandimning maqsadi” mavzusida treninglar tashkil etish.
4. Ijtimoiy tarmoqlarda ma'naviy-ma'rifiy kontentni ko'paytirish, yoshlar o'rtasida “Hayot mazmuni” onlayn loyihalarini amalga oshirish.
5. Har bir ta'lim muassasasida psixologik yordam markazlarini kuchaytirish va ma'naviy yetuk mutaxassislarni jalb etish.

Xulosa

Xulosa o'rnida ta'kidlash joizki, o'quvchi yoshlarda maqsad va ma'no qurilishini shakllantirish — bu ularning shaxs sifatida yetuklashuvi, hayotga ongli

munosabat bildirishini ta'minlovchi eng muhim bosqichdir. Ma'naviy-ma'rifiy ishlar esa bu jarayonning asosi hisoblanadi. Zero, ma'naviy tarbiya orqali yoshlar o'z hayot yo'lini anglaydi, Vatanga, ota-onaga, mehnatga va insoniylikka muhabbat ruhida kamol topadi.

Bugungi kunda ta'lim tizimida nafaqat bilim, balki ruhiy-axloqiy yetuklik ham ustuvor yo'nalish bo'lishi kerak. Shuning uchun maqsad va ma'no qurilishini shakllantirishga xizmat qiluvchi har bir ma'naviy-ma'rifiy faoliyat jamiyat taraqqiyoti uchun beqiyos ahamiyatga ega.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat nashriyoti, 2008. – 176 b.
2. G'oziev E. Umumiy psixologiya. – Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2010. – 320 b.
3. Abdullaeva R. Ma'naviy tarbiya asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2019. – 224 b.
4. Frankl V. Man's Search for Meaning. – New York: Beacon Press, 2006. – p. 104–156.
5. Erikson E. Identity and the Life Cycle. – New York: W.W. Norton & Company, 1994. – p. 57–98.
6. Nurmonov A., Rasulova D. Psixologiyada shaxs rivojlanishi nazariyalari. – Toshkent: Innovatsiya nashriyoti, 2021. – 260 b.